

Mihanović — *Biografija kao kulturnohistorijska slika jedne epohe hrvatske likovne umjetnosti*, Zagreb 1954.

MARKS, Aleksandar, autor crtanih filmova (Čazma, 29. VI. 1922). Završio studij na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Crtanim filmom bavi se od 1952. U početku suradnik V. Mimice u filmovima *Samac*, *Inspektor se vratio kući*, *Mala kronika*, *Tifusari*; od 1960. crta i s V. Jutrišom režira filmove *Mrav dobra srca* (1965), *Muha* (1966), *Sizif* (1967), *Pauk* (1969), *Ecce homo* (1971), *Môra* (1977), *Pogrebnik* (1979), *Crna ptica* (1980). Crtež mu je čist i monumentalan, radnja stilizirana i usporena; sklon je fantastičnim i simboličnim motivima. Nagrađen na festivalima u Puli, Beogradu, Berlinu, Leipzigu, Locarnu, Cannesu, Veneciji, Oberhausenu, Trstu i Chicagu. Bavio se karikaturom i ilustracijom. R.

MARKUŠEVEC, selo S od Zagreba. Župna crkva Sv. Šimuna i Jude gotička je (1476), barokizirana, sada dvobrodna građevina s oktogonalm zvonikom uz gl. pročelje (1702). Na ulazu je gotički dovratnik s okovanim vratima. Obje poligonalne apsida imaju gotičke križne svodove. Crkva ima propovjedaonicu (oko 1755), kasnogotičku monstrancu (XVII. st.), pacifikal, ciborij i relikvijar Sv. Šimuna (XVIII. st.). — Kraj crkve je kapela Marije Vinske (oko 1753) s iluzionističkim zidnim slikama. Na ulazu su majstorski izrađene rešetke od kovana željeza (1754), a u kapeli propovjedaonica (1759) s kipičima Adama i Eve te oltar (1753) s gotičkim drvenim kipom Majke Božje (oko 1470–80). Kraj crkve je jednokatna župna kurija (1793). — U okolici ima prapov. i ant. nalaza, a u Markuševečkoj Trnavi je arheol. lokalitet Gradišće.

LIT.: Župa sv. Šimuna i Jude Tadeja Markuševec, Zagreb 1976. — *Horvat–Matejčić–Prijatelj*, Barok. A. Ht.

MARKUZ, Josip, naivni kipar (Roženica kraj Velike Gorice, 5. I. 1904). Po zanimanju mlinar. Kiparenjem se bavi od 1922. Poticaje za rad davao mu je književnik Slavko Kolar, te je M. pojedine kipove radio prema likovima iz njegove proze. Većina Markuzovih radova varira biblijske motive (oltar u Roženici), svrstavajući se u krug sakralne skulpture naivna izraza.

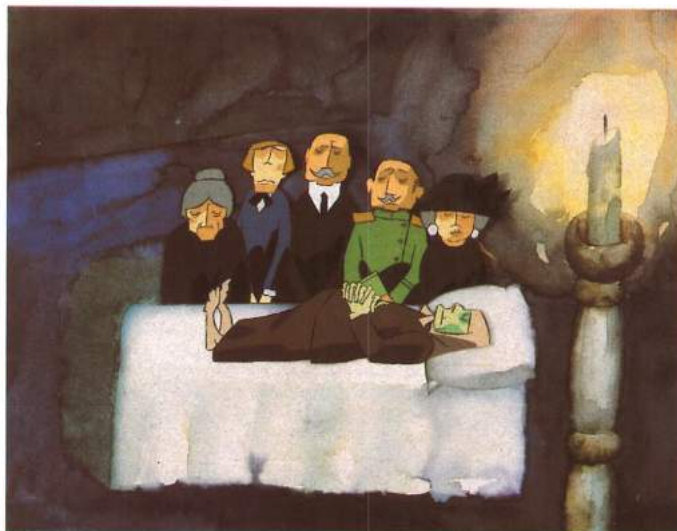
MARMORO, Francesco, tal. vojni graditelj (XV. st.); rodom je iz Pone kraj Milana. U službi Dvorskoga ratnoga savjeta radi od 1576. na fortifikacijama u Fürstenfeldu i Radgoni, a 1581. zamjenjuje J. Vintanu na dužnosti glavnoga vojnoga graditelja Vojne krajine. Obilazio je utvrde i izvještavao o njihovom stanju (1590. šalje izvještaj o Koprivnici i Križevcima, a 1593. o utvrdama Zagreba, Koprivnice, Varaždina i Đurđevca). Projektira utvrde, granične stražarnice i druge vojne zgrade; izradio plan obnove postradaloga kaptolskoga kaštela u Sisku.

LIT.: R. Kohlbach, Steirische Baumeister, Graz 1961, str. 478. M. Kru.

MAROEVIĆ, Ivo, povjesničar umjetnosti i muzeolog (Stari Grad na Hvaru, 1. X. 1937). Povijest umjetnosti diplomirao u Zagrebu (1960), gdje je i doktorirao 1971 (*Sisak — grad i graditeljstvo*). Voditelj dokumentacije i ravnatelj Restauratorskoga zavoda Hrvatske (1969–83); od 1983. profesor muzeologije i zaštite spomenika na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Istražuje povijesni i suvremeni urbanizam i arhitekturu, piše o metodologiji zaštite spomenika kulture. Bavi se kritikom arhitekture.

BIBL.: *Graditeljska obitelj Grahov*, Zagreb 1969; *Život i djelo arhitekta Ive Zemljaka*, Iz starog i novog Zagreba, V, Zagreb 1974; *Prilog teoriji dokumentacije radova na spomenicima kulture*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1975, 1; *Novo u starom* (katalog), Zagreb 1976; *O historicizmu u Zagrebu*, Peristil, 1977, 20; *Grad 19. stoljeća na sjeveru Hrvatske*, ibid, 1978, 21; *O održavanju spomenika kulture*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1978–79, 4–5; *Arhitektura sedamdesetih godina u Hrvatskoj*, Arhitektura, 1981, 176; *Arhitektura 70-ih godina u Hrvatskoj* (katalog), Zagreb 1982; *Stambena kuća — konstitutivni element naselja*, ŽU, 1985, 39–40; *Zgrada župnog dvora u Prelogu*, Radovi IPU, 1985, 9; *Sadašnjost baštine*, Zagreb 1986; *Prijedlog za tipologiju stambene arhitekture u Zagrebu u drugoj polovici 19. stoljeća*, Radovi IPU, 1988, 11; *Povijesni grad kao dokument*, ibid, 1989, 12–13; *Zagrebačka arhitektura 80-ih godina* (katalog), Zagreb 1990; *Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina*, Radovi IPU, 1992, 16; *Uvod u muzeologiju*, Zagreb 1993. R.

MAROEVIĆ, Tonko, povjesničar umjetnosti i književnik (Split, 22. X. 1941). Diplomirao u Zagrebu (1963), gdje je i doktorirao 1976 (*Likovna umjetnost u hrvatskoj književnosti od moderne do danas*). Asistent na katedri za povijest umjetnosti srednjega vijeka Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (1964–70), od 1970. radi u Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu. Istražuje suvremenu hrv. umjetnost; objavljuje lik. kritike i rasprave u periodicima (*Telegram*, *Hrvatski tjednik*, *Život umjetnosti*, *Čovjek i prostor*), predgovore katalogima (Š. Perić, Z. Kauzlarić-

A. MARKS, kadar iz crtanog filma *Pogrebnik*

-Atač, A. Kuduz, R. Janjić, J. Bratanić, E. Murtić, R. Goldoni, Ž. Lapuh, B. Baretić) i mapama grafike (*Ivan Lovrenčić*, Zagreb 1975; *Ivica Šiško*, Zagreb 1977; *Proljeće '92*, Zagreb 1992; *Samo tebe volim, o! Krocacijo*, Zagreb 1992) te monografije. Piše pjesme, radijske drame i književne kritike; bavi se prevodjenjem.

BIBL.: *Polje mogućeg* (zbirka lik. kritika), Split 1969; *Ordan Petković* (katalog), Zagreb 1969; *Marino Tartaglia* (katalog sa Ž. Čorak), Zagreb 1976; *Danteovske teme i motivi u hrvatskoj likovnoj umjetnosti*, Dubrovnik 1976, 1–2; *Historicizam na redu*, ŽU, 1978, 26–27; *Ernest Tomašević* (katalog), Zagreb 1979; *Između slike i riječi*, ŽU, 1979, 28; *Problemi realizma*, Zbornik trećeg programa Radio Zagreba, 1981, 6; *S onu stranu zaglavog kamena*, nekoliko pretpostavki za raspravu o hrvatskoj likovnoj umjetnosti sedamdesetih godina, ŽU, 1981, 31; *Meštrović danas*, Mogućnosti, 1983, 10–11; *Post prije transa* (katalog), Zagreb 1983; *Zdenko Kolacio* (predgovor monografiji), Zagreb 1984; *Boris Bučan*, plakati, Zagreb 1984; *Nives Kavurić-Kurtović*, Zagreb 1986; *Boris Mardešić*, Zagreb–Pula 1986; *Dragica Cvek-Jordan*, Zagreb 1987; *Ivan Lacković-Croata*, Zagreb 1987; *Ivan Meštrović* (katalog), Milano 1987; *Dimitrije Popović* (katalog), Zagreb 1987; *Kosta Angeli Radovani* (katalog), Pordenone 1988; *Vasilije Jordan*, Zagreb 1989; *Ivan Rahuzin* (katalog), Zagreb 1990; *Kiparstvo 19. i 20. stoljeća*, u katalogu: Tisuću godina hrvatske skulpture, Zagreb 1991; *Miroslav Šutej* (katalog), Zagreb 1991; *Vladimir Varljaj*, 1895–1962 (katalog), Zagreb 1993; *Ivan Večenaj* (s Andrianom Škunca), Zagreb 1994. R.

MAROHNIĆ, Zvonimir, arhitekt (Varaždin, 23. XI. 1915). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1946. God 1955–72. vodi arhitektonski biro »Marohnić«. Jedan je od pokretača časopisa »Čovjek i prostor« (1954), čiji je glavni urednik do 1960. Bavi se projektiranjem javnih i stambenih zgrada i interijera te oblikovanjem namještaja. Od izvedenih djela izdvajaju se vila »Izvor« na Plitvičkim jezerima (1954, s R. Marasovićem), vile u Jurjevskoj ul. 34, Rockefellerovoj ul. 55 i 57, Ul. G. Kovačića 13, Zamenhofovoj ul. 21 i 23 (1957–65), zgrada republičkih sekretarijata na Trgu D. Iblara 9 (1961), stambena zgrada u Vlaškoj ul. 59 (1962), poslovne zgrade u Savskoj ul. 60–64 (1963), neboderi u Prilazu baruna Filipovića 47 (1965), Imunološki zavod u Rockefellerovoj ul. (1968) — sve u Zagrebu, te hotel »Amfora« na Hvaru (1969) i Institut za bilje u Rugvici (1970). Važnije su realizacije interijera zgrade na Radićevu trgu 1 i 2 (1947–54), Dvora u Visokoj ul. 22 (1955. i 1974), vile Weiss (1957), vile u Nazorovoj ul. 70 (1959), poslovnih prostorija tvornice »Prvomajska« (1964) te zgrade Sabora na Radićevu trgu (1979). J. M. M.

MAROEVIĆ, Antun, dubrovački klesar. God. 1404. izrađuje dekorativne dijelove za zvonik dominikanske crkve te za privatne palače u Dubrovniku. LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. st. u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 112, 113.

MAROTTI, Franjo, drvorezbar (Spinčicevo Selo kraj Kastva, 25. VII. 1811 – ?). Učio drvorezbarstvo u Zagrebu i Zadru. Radeći u Kastvu, izrađivao je po narudžbama iz okolnih naselja, te Trsta i Venecije, većinom drvene oltare u pov. stilovima s imitacijom mramora.

LIT.: B. Vižintin, Majstor kamena i drva, Riječki list, 1953, 1.

MAROVIĆ, Ana, slikarica (Venecija, 7. II. 1815 – 4. X. 1887). Kći uglednoga Bokelja iz Dobrote, stekla visoku naobrazbu. Uz prozni i pjesnički književni rad (objavila 12 knjiga) slikala je u ulju u renesansnoj tradiciji (*Majka Božja*, 1841; *Sv. Terezija Avilska*, 1842; *Spasitelj*, 1844; *Karmelska Djevoja*, 1845, dvorska kapela u Schönbrunn; *Žalosna Majka*, 1850, Santa Maria del Pianto u Veneciji).

LIT.: F. Apollonio, Anna M. Marovich — memorie, Venezia 1900. — N. Luković, Ana Marović, pjesnikinja i slikarica (1815—1887), Glas Boke, 1935, 117—119. R.

MAROVIĆ, Ivan, arheolog (Proložac, 14. I. 1920). Studirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Od 1950. radi u Arheološkom muzeju u Splitu. Bavi se prapov. arheologijom, poglavito brončanodobnim razdobljem na području sr. Dalmacije; otkrio i definirao cetinsku kulturu ranoga brončanoga doba. Osim prapovijesću bavi se intenzivno i numizmatikom.

BIBL.: *Bakrene sjekire u prethistorijskoj zbirci Arheološkog muzeja u Splitu*, VjAHD, 1953; *Fibeln mit Inschrift von Typus Avicssa in den Archäologischen Museen von Zagreb, Zadar und Split*, Jahrbuch des Römisch-germanischen Zentralmuseum in Mainz, 1961; *L'elmo greco-illirico*, u knjizi: Jadranska obala u protohistoriji, Zagreb 1976; *Rezultati dosadašnjih istraživanja kamenih gomila oko vrela r. Cetine u god. 1953, 1954, 1958, 1966, i 1968*, Materijali, XII, Zadar 1976; *Iz numizmatičke zbirke Arheološkog muzeja u Splitu*, Godišnjak ANUBiH (Zbornik A. Benca), 1976, 13; *Prahistorijska istraživanja u okolici Narone*, u knjizi: Dolina rijeke Neretve od prehistorije do ranog srednjeg vijeka, Split 1980; *Prilozi poznavanju brončanog doba u Dalmaciji*, VjAHD, 1981; *Reflexions about the year of the destruction of Salona*, ibid., 1984; *Novac ilirskog dinasta Baleja u Arheološkom muzeju u Splitu*, ibid., 1988. B. Čk.

MART, umjetnička grupa osn. u Zagrebu 1957. s namjerom da se pojača izlagačka djelatnost na temelju slobodnih stilskih pripadnosti suvremenim umjetničkim tokovima. Jezgru grupe činili su mladi umjetnici, suradnici Majstorske radionice K. Hegeđušića. Na prvoj izložbi sudjelovali su B. Dogan, Ž. Hegeđušić, E. Kovačević, K. Hegeđušić, F. Kulmer, A. Kinert, I. Kalina, O. Petlevski, Z. Prica, Š. Perić, V. Lipovac, V. Svečnjak, E. Murtić, J. Smokvina, I. Švertasek, N. Reiser i K. Tompa. Na sljedećim izložbama sudjelovali su F. Dolenec i Ž. Senečić, a broj izlagača vremenom se mijenjao. Izložbe su priređene u Zagrebu (1957), Sarajevu (1958), Beogradu (1959, 1967), Beču, Grazu (1961), Schiedamu, Haarlemu, Bredi (1962), Zadru i Splitu (1968). Grupa je odigrala važnu ulogu u promicanju aktualnih slikarskih težnji šestoga desetljeća u Hrvatskoj.

LIT.: J. Depolo, Bez manifesta — isključivo radni program, Vjesnik, 20. X. 1957. — G. Gamulin, Grupa »Mart«, Izraz, 1958, 1. Ž. Sa.

MARTECCHINI, Petar Frano, tiskar, knjižar, nakladnik i slikar (Dubrovnik, 21. VI. 1806 — 30. I. 1900). Kao i otac mu Antun (umro 1835), u Dubrovniku je izdavao djela starijih i suvremenih dubrovačkih pisaca. Bavo se skupljanjem ilustrativne građe o Dubrovniku i Dalmaciji, te slikarstvom. Za svoja izdanja *Galleria di Ragusei illustri* (Dubrovnik 1841) i *Galleria di Dalmati illustri* (Dubrovnik 1896) izradio je sam po predlošcima crteže-portrete opisanih ličnosti, po kojima su u Mlecima načinjene litografije. Slike narodnih nošnja i običaja izrađivao je najčešće u akvarelu, a radio je i modele i rekonstrukcije dubrovačkih pov. spomenika. Ostavio je nekoliko albuma vlastite i tuđe slikovne građe, koja nije samo dokumentarna već ponekad i umjetnički zanimljiva.

LIT.: V. Foretić, Dubrovački tiskar i knjižar 19. stoljeća Petar Frano Martecchini kao crtač akvarelist i ljubitelj starina, Prilozi — Dalmacija, 1956. Š. Ju.

MARTEK, Vlado, slikar i pjesnik (Zagreb, 10. V. 1951). Diplomirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Njegovo umjetničko djelovanje obuhvaća izložbe, agitacije, instalacije, grafite, autorske knjige, poeziju, anonimne akcije, crteže, grafike, slike i kolaže. Od 1974. izvodi umjetničke akcije po gradu, 1978—83. radi anonimne zidne poruke (*Čitajte Kamova*, 1981), dijeli letke slična sadržaja. Zaokupljen fenomenom jezika, blizak konceptualizmu, često naivno ekspresivan, uspješno sintetizira izražajnu izvornost i estetsku profinjenost. — Samostalno izlagao u Zagrebu (1979, 1982, 1985, 1987, 1990, 1991, 1993), Ljubljani (1984), Tübingenu (1988, 1991), Dubrovniku (1990), Krakovu (1992) i dr.

LIT.: B. Stipančić, Vlado Martek (katalog), Zagreb 1987. — Ž. Košević, Vlado Martek, NIKE (München), 1988—1989. — Umjetnost nema alternative — Vlado Martek (katalog), Zagreb 1991. — I. Zidić, Vlado Martek, slike i kolaži 1989—1992 (katalog), Zagreb 1993. Ž. Ké.

MARTELLINI, Ignacije, slikar (Dubrovnik, 1624—1656). Dominikanski redovnik, bavio se poezijom i govorništvom. Dubrovački dominikanski povjesničar Serafim Cerva-Crijević (Bibliotheca Ragusina, II—III) spominje da je izradio sliku pape Pia V. za dubrovački dominikanski samostan i iluminacije u koralima u samostanu Santa Maria della Sanità u Napulju.

LIT.: K. Prijatelj, Slikari XVII. i XVIII. stoljeća u Dubrovniku, SHP, 1949, 1. K. Plj.

MARTIJANEC, selo kraj Ludbrega. Na nekoliko arheol. položaja nađeni su uništena nekropola kulture polja sa žarama (očuvana jedna grobna cjelina), neistraženo halštatsko naselje gradinskoga tipa te dva halštatska tumula od kojih je manji imao kamenu grobnu komoru s paljeviniskim ukopom. Nalazi žara oslikanih crveno-crnim motivima meandra i trokuta,

poklopaca, zdjela i ostataka brončane situle pripadaju istočnoalpskoj halštatskoj kulturi ← VII. st. — Dvorac iz XVIII. st. (nekoć vlasništvo Patačića), podignut na kat u XIX. st., ima s obje strane izduženoga pročelja po jedan trijem na stupovima, te s parkom i područnim zgradama tvori klasicistički ambijent. — Župna crkva Sv. Martina iz 1775. ima kasno-barokne oltare, propovjedaonicu i orgulje, a svetište je oslikano na kasno-barokni način.

LIT.: K. Vinski-Gasparini, Iskapanja kneževskog tumulusa kod Martijanca u Podravini, VjAM, 1961. — T. Đurić i D. Feletar, Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske, Čakovec 1971, str. 104—107. — A. Horvat, O baroku u srednjoj Podravini, Podravska zbornik 77, Čakovec 1977. — M. Obad Šitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Ht.

MARTIJANEC—KAPTOL, kulturna grupa starijega željeznoga doba rasprostranjena na području Z Podravine, Međimurja i sr. Slavonije (Martijanec, Sv. Petar Ludbreški, Goričan, Kaptol), usko povezana s halštatskim kulturama Štajerske, Donje Austrije, Gradišća, Z Madžarske, JZ Slovačke. Nastala je u drugoj pol. VIII. st. na tradicijama lokalnih jugoistočnoalpskih i zapadnopanonskih elemenata kulture polja sa žarama. Kasnobrončanodobna tradicija ogleda se u paljeviniskome pokapanju u žarama, u nekim keramičkim oblicima, tehnikama i motivima ukrašavanja (plastično raščlanjivanje površine kanelurama, žljebljenjem, ispupčenjima i sl.). Za starije je željezno doba karakteristična novost pokapanje istaknutih članova zajednice u kamenim grobnim komorama pod velikim grobnim humcima. Neki su takvi grobovi u Kaptolu bogato opremljeni ratničkom opremom (kacige, knemide, oružje). Keramička je novost slikanje crnom bojom ili grafitom na crvenoj podlozi složenih kompozicija meandara, ljestvicaštih uzoraka, kukastih i jednostavnih vijuga, ili pak dodavanje lamela od kovine na površinu posude. Osebuju su ukras plastični izdanci u obliku glava rogatih životinja ili barskih ptica smješteni na ramenima bikoničnih žara. Životinjski se likovi nalaze i na ručkama ili umjesto njih na posudama tipa askosa (Kaptol, Goričan). Tipično su obilježje halštatske kulture i žare čitave presvučene grafitom, crne i sjajno uglačane, ukrašene spiralnim motivima.

LIT.: K. Vinski-Gasparini, Grupa Martijanec—Kaptol, Praistorija jugoslavenskih zemalja, V, Sarajevo 1987. T. T. G.

MARTIN → SVETI MARTIN

MARTINAC LAPČANIN, skriptor i iluminator u XV/XVI. st. God. 1493. u Grobniku ispisao glagoljicom i iluminirao II. Novljanski brevijar za pavlinski samostan u Ospu kraj Novoga Vinodolskoga. To je zabilježio u zapisu na f 267 r i v istoga brevijara; osim mnogih pov. ličnosti u zapisu se opisuju i tragične posljedice bitke na Krbavskome polju.

MARTIN HERMANOV, drvorezbar u Zadru, podrijetlom iz Njemačke. Spominje se 1385—1401. Izradio nekoliko rezbarenih okvira za poliptihe. Bilo mu je povjereno da zajedno s Markom Nikoletovim izradi retabl za gl. oltar katedrale. Suradivao je i sa slikarom Menegellom Ivanovim de Canalom.

LIT.: I. Petricoli, Umjetnička obrada drveta u Zadru u doba gotike, Zagreb 1972.

MARTINI, Rafo, slikar (Dubrovnik, 1771—1846). God. 1789. odlazi kao stipendist Republike na studij u Rim gdje uči kod Mengsova sljedbenika Antona Marona. Poslije završena školovanja vraća se 1795. u Dubrovnik, a 1808. imenovan je za nastavnika crtanja novoga dubrovačkoga liceja. God. 1821. seli u Split, odn. Solin, gdje postaje podinspektor solinskih iskopina pri tek osnovanome Arheološkom muzeju. U Dubrovnik se vraća 1839. — M. je najvažniji domaći predstavnik klasicističkoga slikarstva u Dalmaciji. Naslikao je niz portreta, kojih je većina vjerojatno propala. Po njegovu portretu Džona Restića izradio je bakrorez V. Fisković a litografija portreta Franje Marije Appendinija nalazi se na početku njegove knjige *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei* (Dubrovnik 1802—03), u kojoj su i gravure dubrovačkih maski Čoroja, Turice, Bembelja i Vile, te Konavočke i dubrovačkoga vojnika, što ih je po Martinijevim crtežima izradio tal. bakrorezac Antonio Sandi. Očuvani su vrlo kvalitetan akvarel s portretom P. F. Papisa te portret Frančeske Andrović u ulju. U kasnijim radovima očito je opadanje umjetničke snage (Sv. Kajo u crkvi Sv. Kaja u Solinu, Sv. Paskal u franjevačkom samostanu u Sinju, oltarna slika Bl. Dj. Marija sa Sv. Nikolom i Sv. Rokom iz župne crkve u Bajagiću kraj Sinja, oštećena slika Posljednja večera u samostanu Male braće u Dubrovniku).

LIT.: K. Prijatelj, Prilog dalmatinskom slikarstvu prošlog stoljeća, Prilozi — Dalmacija, 1963. — Isti, Posljednji rad Rafa Martinija, Mogućnosti, 1972, 1. — C. Fisković, O zaštiti